

Bij mijn eerste schreden op het plantaardige pad bij de KNNV-Eindhoven viel al snel de naam. 't Spekt. De hemelse blikken die de kenners daarbij uitstraalden deden het beste vermoeden.

En inderdaad: bij de eerste exkursie die ik naar het graslandje meemaakte viel er veel te determineren en nog meer te bewonderen. Inmiddels is de wereld 12,5 jaar ouder geworden en komt het mooi uit om de gegevens van 't Spekt eens op een rijtje te zetten.

Een gelukkige omstandigheid is, dat - in tegenstelling tot menig andere botanische lekkernij in zuid-oost Brabant - van 't Spekt nogal wat historische gegevens beschikbaar zijn.

De oudste gegevens zijn van 1958 (van de afdeling natuurbescherming van Staatsbosbeheer), vervolgens zijn er opnames uit 1967, 1968 en 1969 van de plantenwerkgroep van onze eigen afdeling en een inventarisatie ivm het trace van de Oosttangent uit 1983 van dezelfde groep (hoewel inmiddels omgedoopt tot floristische werkgroep.)

Het eenvoudigste was het toevoegen van recente gegevens.

1958

In juni wordt het schraalland "Herendonken" beschreven door SBB, De eigenaar vertelt dat het gebruik van het gebied beperkt was tot het oogsten van geriefhout. Op de open plekken werd gemaaid.

Vanwege het dominante voorkomen van de Paardehaarzegge wordt het terreintje te boek gesteld als "Caricetum appropinquatae", in fatsoenlijk nederlands: "der Wunderseggensumpf".

Als opvallendste soorten worden genoemd: Parnassia (*Parnassia palustris*), Vleeskleurige orchis (*Dactylorhiza incarnata*), Spaanse ruiter (*Cirsium dissectum*), Paardehaarzegge (*Carex appropinquata*), Moeraswespenorchis (*Epipactis palustris*), Vlozegge (*Carex pulicaris*), Zeegroene zegge en Draadzegge (*C. flacca* en *C. lasiocarpa*).

1967-1969

De opnames van de plantenwerkgroep zijn door Marianne van Wieringen-Groot in "Naar de schraallanden van 't Spekt" (Eindhoven-nummer van Natura: april 1970) samengevat.

De veranderingen in het aanzicht van de vegetatie in het botanische seizoen worden duidelijk gemaakt. Opvallendste soorten:

april-mei: Blauwe zegge (*Carex panicea*), Oeverzegge (*C. riparia*), Paardehaarzegge (*C. appropinquata*) en Kleine valeriaan (*Valeriana dioica*)

mei: Pinksterbloem (*Cardamine pratensis*), Koekoeksbloem (*Lychnis flos-cuculi*) en vegetatie-ontwikkeling van Moeraskruiskruid, Moerasspirea

juni: machtige vegetaties met Spaanse ruiter (*Cirsium dissectum*) en Grote ratelaar (*Rhinanthus angustifolius*)

juli-augustus: Gewone bereklauw (*Heracleum sphondylium*), Blauwe knoop (*Succisa pratensis*) en Moeraskruiskruid (*Senecio paludosus*)

eind augustus: Parnassia (*Parnassia palustris*).

1983

De inventarisatie is wat betreft 't Spekt vluchtig geweest en alleen in mei is het gebiedje bezocht. De handekenskruiden werden op naam gebracht - iets wat te lang op zich heeft laten wachten - : Rietorchis, Gevlekte en Vleeskleurige orchis (*Dactylorhiza majalis praetermissa*, *D. maculata* sl en *D. incarnata*) vielen de mensheid ten deel.

Er werden als nieuwe soorten opgevoerd:

Reukgras (*Anthoxanthum odoratum*), een soort die graag in schralere graslanden groeit maar toen nog te boek stond als soort van bemeste graslanden), Brunel (*Prunella vulgaris*), Kleine duizendknoop (*Polygonum minus*), Zeegroene rus (*Juncus inflexus*) en een Moeraspaardebloem (*Taraxacum nordstedtii*).

1988

Ter vergelijking met de eerdere gegevens zijn een aantal opnames gemaakt van de vegetatie in mei en juni. Dit werk was in augustus door de hoge, liggende begroeiing onmogelijk. Wel werd op de ge-eigende plaats gezocht naar *Parnassia*, doch tevergeefs. Aspectbepalend was toen *Veldrus* (*Juncus acutiflorus*), de hoogte circa 70 cm. Een bezoek in die zomermaand door een niet-kenner zou niet de indruk geven dat het hier een blauwgrasland betrof. Andere terreintjes die die naam verdienen hebben een vegetatiehoogte van 10-30 cm.. Opvallend was de toename soorten van voedselrijkere groeiplaatsen.

Vergelijking van de belangrijkste ecologische typen

Uit een floristische analyse blijkt dat de soorten die het - volgens de literatuur - moeten hebben van een voedselarme omgeving, het in 't Spekt moeilijk hebben gekregen of zelfs helemaal verdwenen zijn.

Om een indruk te geven van de veranderingen volgen hieronder de gegevens van de diverse jaren. Gegevens is de score in de ecologische groep (EG) . Deze wordt bepaald door vast te stellen welk aandeel de gevonden soorten hebben in het totaal van de ecologische groep. Dus: als een EG een totale zeldzaamheidswaarde (ZW) heeft van 50 en we vinden op 't Spekt van die EG soorten met een gezamenlijke ZW van 10 dan is de score $10/50 = 20\%$.

ecol.groep	1958	1968	1983	1988
G23	29	16	16-	14
R24	41	41	32	14
R44	25	25	0	0
H21	25	34	0	0
V12	38	8	8	8
V17	25	16	5	6

G23: soorten van grasland op natte, voedselarme basische bodem
R24: soorten van ruigtes op natte voedselarme bodem
R44: soorten van ruigtes op vochtige voedselarme bodem
H21: soorten van bos en struweel op natte voedselarme zure bodem
V12: verlandingsvegetatie in voedselarm zwak zuur water
V17: verlandingsvegetatie in matig voedselrijk water

Een ander opvallend resultaat is dat er geen vegetatie-type in de plaats is gekomen van de verdwenen types.

Vergelijking van de individuele soorten

Heel wat soorten hebben de wijk genomen. Zo zijn de soorten van 1958 nagenoeg allemaal verdwenen van het schraalland. Daar horen dan ook nog bij: Hondsviooltje (*Viola canina*) en Rivinusviooltje (*Viola riviniana*), Stekelbrem (*Genista anglica*), de orchissen m.u.v. *D. incarnata*, Waterdrieblad (*Menyanthes trifoliata*), Kruipwilg (*Salix repens*), Slanke waterbies (*Eleocharis palustris uniglumis*), Sterzegge (*Carex echinata*) en Grote keverorchis (*Listera ovata*).

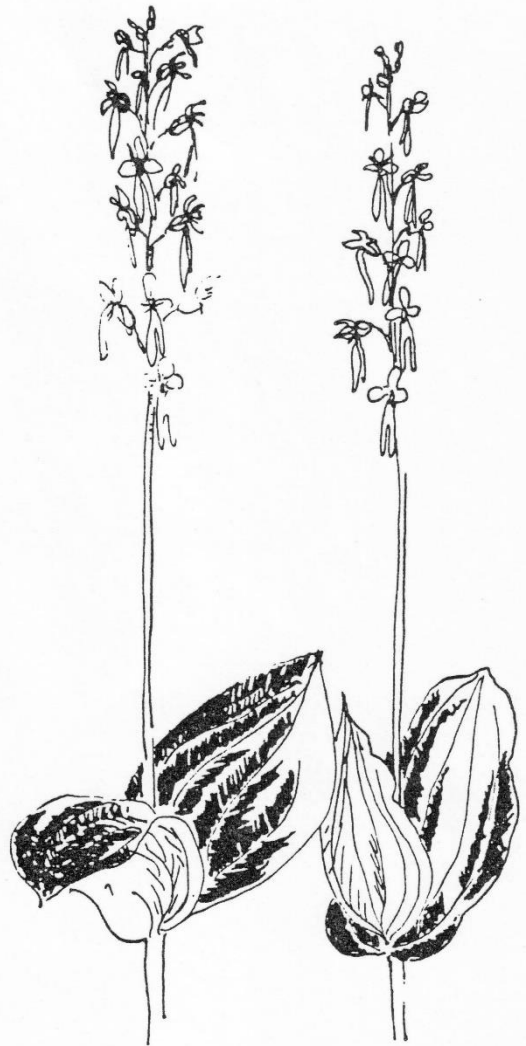
Ook zijn soorten die "gebleven" zijn kwantitatief achteruitgegaan. Zo zal niemand nu nog beweren dat er sprake is van een Paardehaar-sociatie en wordt het aantal exemplaren van Moeraskruiskruid nog slechts op de vingers van een hand geteld.

De volgende veranderingen t.a.v. de individuele soorten zijn te melden. De cijfers hebben betrekking op het voorkomen van een soort.

De schaalverdeling is van John Bruinsma (een vereenvoudiging van allerlei moeizame coderingen):

cijfer	aantal	bedekking
1	1	< 5%
2	2 - 5	< 5%
3	6 - 10	< 5%
4	>= 10	< 5%
5	onbelangrijk	>5, < 12,5%
6	onbelangrijk	>12,5 < 25%
7	onbelangrijk	>25 < 50%
8	onbelangrijk	>50 < 75%
9	onbelangrijk	>75%

soort	1958	1968	1988	
<i>Carex appropinquata</i>	8	2	3	Paardehaarzegge
<i>Peucedanum palustre</i>	4	3		Melkeppe
<i>Filipendula ulmaria</i>	3	4	5	Moerasspirea
<i>Juncus acutiflorus</i>	4	4	7	Veldrus
<i>Parnassia palustris</i>	2	2		Parnassia
<i>Dactylorhiza incarnata</i>	1		2	Vleeskleurige orchis
<i>Ranunculus acris</i>	1		3	Scherpe boterbloem
<i>Hydrocotyle vulgaris</i>	5	1		Waternavel
<i>Cirsium palustre</i>	2		4	Kale jonker
<i>Galium uliginosum</i>	4	3	3	Ruw walstro

Over de oorzaken van de achteruitgang kan slechts gegokt worden. Al lang gaat het hardnekkige verhaal dat een landbouwer over het schraalland naar zijn eigendommen gaat en daarbij niet voorzichtig met mest omspringt. En natuurlijk mag de hoeveelheid meststoffen die met het regenwater op het terrein valt niet uit het oog verloren worden bij het aanwijzen van de mogelijke "grote verruiger".

Minstens komt de mededeling van de beheerder (het Brabants Landschap) in het laatste beheersverslag vreemd over bij uw onderzoeker, nl dat de vegetatie zich nog gunstig ontwikkelt.

Daarvan kan slechts sprake zijn bij een oorspronkelijk soort: de vleeskleurige orchis. Hiervan werden 23 bloeiende exemplaren geteld.

Voor belangstellenden zijn de opnames beschikbaar bij Joep Spronk.

De tekeningen zijn natuurlijk van de hand van Rian Rensen